

Zakon o inšpekciji dela (ZID)

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost delavcev pri delu, opravlja inšpektorat za delo (v nadaljnjem besedilu: inšpektorat), če s predpisi ni drugače določeno.

2. člen

Inšpektorat se ustanovi kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za delo.

Inšpektorat ima notranje organizacijske enote, ki jih ustanavlja, združuje ter odpravlja minister, pristojen za delo, na predlog glavnega inšpektorja.

Inšpektorat vodi glavni inšpektor za delo (v nadaljnjem besedilu: glavni inšpektor).

3. člen

Inšpektorat zagotavlja enotno uresničevanje politike in ukrepov na področju inšpekcije dela, sodeluje z ministrstvom, pristojnim za delo pri pripravi predpisov s svojega delovnega področja ter opravlja druge zadeve, določene z zakonom ali z drugim predpisom.

4. člen

Inšpektorat daje delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Inšpektorat pri svojem delu sodeluje z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev.

Inšpektorat sodeluje tudi z raziskovalnimi, izobraževalnimi organizacijami in s strokovnjaki na področju dela.

5. člen

Do konca prvega trimesečja tekočega koledarskega leta inšpektorat predloži ministrstvu, pristojnem za delo, poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto. Poročilo, v katerem morajo biti navedeni splošni statistični podatki, mora vsebovati zlasti:

1. navedbo zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov, ki urejajo inšpekcijsko nadzorstvo,
2. podatke o številu delodajalcev po dejavnostih, v katerih je opravljen inšpekcijski pregled ter o številu delavcev, zaposlenih pri teh delodajalcih,
3. podatke o številu pregledov po dejavnostih, v katerih je opravljen inšpekcijski pregled,
4. podatke o ugotovljenih kršitvah in kaznivih dejanjih, o izrečenih ukrepih ter o uresničevanju izrečenih ukrepov po dejavnostih,
5. podatke o smrtnih poškodbah pri delu, kolektivnih nesrečah pri delu, hujših poškodbah pri delu ter o ugotovljenih poklicnih boleznih po dejavnostih.

V primerih iz 4. in 5. točke prejšnjega odstavka mora inšpektorat predlagati tudi ukrepe za reševanje vprašanj s tega področja.

Vlada Republike Slovenije mora poročilo iz prvega odstavka tega člena predložiti Državnemu zboru. Poročilo se najkasneje do 30. junija tekočega koledarskega leta obravnava v Državnem zboru in

se najkasneje v treh mesecih od dneva obravnave pošlje Generalnemu direktorju Mednarodnega urada za delo.

II. INŠPEKTOR ZA DELO

6. člen

Inšpekcijsko nadzorstvo, v mejah pristojnosti inšpektorata, neposredno opravlja inšpektor za delo (v nadaljnjem besedilu: inšpektor).

Inšpektor mora imeti visoko strokovno izobrazbo pravne, ekonomske, medicinske in sanitarne oziroma tehnične smeri, najmanj pet let delovnih izkušenj in strokovni izpit za inšpektorja.

7. člen

Inšpektor ima pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za delo po programu inšpektorata. Inšpektor mora vsako tretje leto opravljati preizkus strokovne usposobljenosti.

Prvi preizkus strokovne usposobljenosti opravlja inšpektor najkasneje eno leto po imenovanju za inšpektorja oziroma najkasneje tretje leto po opravljenem strokovnem izpitu.

8. člen

Strokovni izpit in preizkus strokovne usposobljenosti opravlja inšpektor pred komisijo, ki jo imenuje minister, pristojen za delo. Člani komisije morajo imeti visoko strokovno izobrazbo pravne oziroma tehnične smeri.

9. člen

10. člen

Minister, pristojen za delo, določi vsebino in potek strokovnega izpita ter vsebino in potek preizkusa strokovne usposobljenosti inšpektorjev.

11. člen

Inšpektor ne sme sprejemati daril oziroma si ne sme pridobivati ugodnosti, ki bi lahko vplivale na njegova uradna ravnanja.

III. UKREPI INŠPEKTORJA

12. člen

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ima inšpektor pravico pregledati sredstva za delo, delovne prostore, delovno okolje, delovišča, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente delodajalca in ugotoviti istovetnost oseb, ki pri delodajalcu opravljajo delo ter opravljati druga dejanja, če je to določeno v zakonu.

Delodajalec oziroma njegova odgovorna oseba mora inšpektorju zagotoviti nemoteno opravljanje inšpekcijskega nadzorstva.

13. člen

Inšpektor ima pravico, brez predhodnega obvestila ter brez dovoljenja delodajalca, ne glede na delovni čas, vstopiti v delovne prostore, na delovišča, k napravam ter v druge prostore, v katerih se opravlja gospodarska ali negospodarska dejavnost. Če mora inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva pregledati posamezne stanovanjske prostore, v katerih se opravlja gospodarska ali negospodarska dejavnost, pa delodajalec ali delavec temu nasprotuje, si mora za pregled teh prostorov pridobiti odločbo pristojnega sodišča.

Inšpektor lahko največ za osem dni odvzame dokumentacijo, ki jo potrebuje za ugotavljanje resničnega stanja v obravnavani zadevi,

če meni, da so očitno kršene pravice delavca oziroma, da obstaja sum prekrška ali hujših kršitev zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb oziroma splošnih aktov.

O odvzemu dokumentacije iz prejšnjega odstavka inšpektor izda delodajalcu potrdilo, iz katerega mora biti razvidno, katera dokumentacija je bila odvzeta.

14. člen

Inšpektor sestavi zapisnik o opravljenem nadzorstvu, ki mora vsebovati zlasti podatke o:

- dnevu in času inšpekcijskega nadzorstva,
- delodajalcu,
- ugotovljenem stanju,
- ukrepih ter o pravni podlagi za izrečene ukrepe,
- odvzemu dokumentacije iz 13. člena tega zakona.

Zapisnik se vroči delodajalcu, pri katerem je bil opravljen inšpekcijski pregled.

15. člen

Po opravljenem inšpekcijskem nadzorstvu ima inšpektor pravico in dolžnost z odločbo delodajalcu določiti, da z dejanjem, opustitvijo dejanja oziroma z aktom, v roku, ki ga določi inšpektor, zagotovi izvajanje zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Odločba iz prejšnjega odstavka je lahko, kadar gre za izjemno nujne ukrepe, tudi ustna. Inšpektor mora v takem primeru izdati pismeno odločbo delodajalcu najkasneje v osmih dneh od dneva, ko je opravljeno inšpekcijsko nadzorstvo.

Zoper odločbo iz prvega in drugega odstavka tega člena je dovoljena pritožba v osmih dneh od dneva njene vročitve.

Pritožba zoper odločbo iz prvega in drugega odstavka tega člena ne zadrži izvršitve odločbe.

15a. člen

Delodajalec mora inšpektorju poročati o izvršitvi odločbe v osmih dneh po poteku posameznega roka za njeno izvršitev.

15b. člen

Inšpektor za delo lahko zadrži izvršitev dokončnega sklepa, ki posega v obstoječe pravice, obveznosti in odgovornosti delavca do njegove pravnomočnosti, če ugotovi očitno kršitev pravice delavca.

Pisni sklep o zadržanju izda inšpektor za delo najpozneje v treh dneh od dneva, ko je bilo opravljeno inšpekcijsko nadzorstvo.

Sklep iz prejšnjega odstavka je lahko usten, kadar obstaja možnost nastanka nenadomestljive škode. V tem primeru je inšpektor dolžan izdati pisni sklep najkasneje v treh dneh.

Inšpektor poda ovadbo pristojnemu državnemu tožilcu v primeru kaznivega dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost, zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter zavodu za zdravstveno zavarovanje pa pošlje inšpektor sklep o zadržanju, če ima dokončni sklep iz prvega odstavka tega člena za posledico prenehanje delovnega razmerja.

Zoper sklep inšpektorja je dovoljena pritožba v treh dneh od dneva vročitve sklepa. Pritožba zoper sklep ne zadrži njegove izvršitve. Ministrstvo, pristojno za delo, je dolžno o pritožbi odločiti v osmih dneh.

15c. člen

Če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi kršitev v zadevi sklenitve, obstoja in prenehanja delovnega razmerja delavca, za katero je pristojno delovno sodišče opozori

delavca, da lahko uveljavlja svoje pravice v sodnem postopku.

16. člen

Inšpektor lahko z odločbo prepove delodajalcu opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti, če pri inšpekcijskem nadzorstvu ugotovi:

1. da delodajalec ni zagotovil brezhibnosti sredstev za delo in ustreznega delovnega okolja ter delovnega procesa, kakor tudi njihove sprotne prilagoditve ob vsaki spremembi v delovnem procesu,
2. da zaradi sredstev za delo, delovnega postopka, delovnega okolja ali nezavarovanega območja grozi nevarnost za poškodbo ali zdravstveno okvaro delavcev ali delavcev, ki niso prejeli ustreznih navodil,
3. da mu je delodajalec ali delavec delodajalca onemogočil inšpekcijski pregled.

17. člen

Inšpektor z odločbo prepove delodajalcu opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti, če pri inšpekcijskem nadzorstvu ugotovi:

1. da delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe o delu v skladu s predpisi in s kolektivno pogodbo,
 2. da delodajalec delavca ni prijavil oziroma zanj ne plačuje prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje in za zavarovanje za primer brezposelnosti,
 3. neposredno nevarnost za življenje ali zdravje delavcev,
 4. da je delodajalec omogočil delo tujcu ali osebi brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.
- V obrazložitvi odločbe je inšpektor dolžan opozoriti delodajalca na možnost izreka nadaljnjih ukrepov v primeru ponavljanja kršitev iz prejšnjega odstavka.

17a. člen

Delodajalec odpravi nepravilnost iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena tako, da z delavcem v skladu s predpisi sklene pogodbo o zaposlitvi od dneva, ko je delavec začel opravljati delo in ga prijavil v zavarovanje, oziroma da z njim sklene pogodbo o delu in jo pošlje zavodu za zaposlovanje.

Delodajalec odpravi nepravilnost iz 2. točke prvega odstavka prejšnjega člena tako, da delavca takoj prijavi v zavarovanje in začne plačevati predpisane prispevke, in sicer od dneva, ko je delavec začel opravljati delo pri delodajalcu.

18. člen

Odločba iz 16. in 17. člena tega zakona je lahko ustna.

Inšpektor mora izdati odločbo iz prejšnjega odstavka delodajalcu najpozneje v osmih dneh od dneva, ko je opravljeno inšpekcijsko nadzorstvo.

Zoper odločbo iz prvega odstavka tega člena je dovoljena pritožba v osmih dneh od dneva vročitve.

Pritožba zoper odločbo iz prvega odstavka tega člena ne zadrži izvršitve odločbe.

19. člen

Delodajalec lahko od inšpektorja zahteva odložitev izvršbe, če verjetno izkaže, da bi mu z izvršbo nastala težko popravljiva škoda, odložitev pa ne nasprotuje javni koristi in tudi ni nevarnosti, da bi zaradi odložitve izvršbe nastala nepopravljiva škoda.

Zahtevi iz prejšnjega odstavka delodajalec priloži ustrezna dokazila.

O zahtevi iz prvega odstavka tega člena mora inšpektor izdati odločbo najpozneje v treh dneh potem, ko dobi zahtevo delodajalca.

Zoper odločbo iz prejšnjega odstavka je dovoljena pritožba v osmih dneh od dneva vročitve odločbe.

20. člen

Inšpektor ima pravico pri ugotovljenih nepravilnostih pečatiti sredstva za delo, delovne prostore ter delovišča ali druge prostore v katerih se opravlja gospodarska ali negospodarska dejavnost.

Inšpektor označi pečat z žigom inšpekcije.

Inšpektor ima pravico pri ugotovljenih nepravilnostih s sklepom določiti podjetjem, ki so pristojna za distribucijo električne energije, vode, plina ter za telekomunikacijske zveze, da se delodajalcu ustavi dobava le-teh oziroma, da se delodajalcu prekinejo telekomunikacijske zveze.

Podjetje iz prejšnjega odstavka mora sklep inšpektorja izvršiti najpozneje v treh dneh od dneva vročitve sklepa.

21. člen

Če inšpektor pri istem delodajalcu več kot dvakrat v šestih mesecih ali večkrat v daljšem časovnem obdobju ugotovi kršitve iz 17. člena tega zakona, izda odločbo, s katero prepove delodajalcu opravljanje dejavnosti in poda pristojnemu organu predlog za začetek postopka za njegovo prenehanje, likvidacijo ali stečaj.

22. člen

Če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi, da je kršen zakon, drug predpis, kolektivna pogodba ali splošni akt, ima pravico in dolžnost predlagati uvedbo postopka zaradi prekrška, izreči mandatno kazen oziroma prijaviti kaznivo dejanje.

23. člen

Če ni s tem zakonom drugače določeno, se za inšpektorja ter za izvrševanje inšpekcijskega nadzorstva uporabljajo določbe zakona, ki ureja upravo ter predpisi o splošnem upravnem postopku. Zoper odločbo inšpektorja je dovoljena pritožba na ministrstvo, pristojno za delo.

IV. KAZENSKÉ DOLOČBE

24. člen

Z denarno kaznijo najmanj 1.000.000 tolarjev se kaznuje za prekršek delodajalec - pravna oseba ali posameznik, ki stori prekršek v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti, če:

1. inšpektorju ne zagotovi nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzorstva (drugi odstavek 12. člena);
2. ne ravna v skladu z odločbo, izdano na podlagi prvega odstavka 15. člena;
3. kljub prepovedi inšpektorja nadaljuje z opravljanjem delovnega procesa oziroma uporablja sredstva za delo (16. in 17. člen);
4. odpečati sredstva za delo, delovne pogoje ter delovišča ali druge prostore, v katerih se opravlja gospodarska ali negospodarska dejavnost (prvi odstavek 20. člena);
5. poškoduje, odstrani ali opravi kakršnokoli dejanje v zvezi s pečatom oziroma z žigom inšpekcije na pečatu (drugi odstavek 20. člena).

Z denarno kaznijo najmanj 80.000 tolarjev se kaznuje za prekršek tudi odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz

prejšnjega odstavka.

24a. člen

Z denarno kaznijo najmanj 500.000 tolarjev se kaznuje delodajalec - pravna oseba ali posameznik, ki stori prekršek v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti, ki v osmih dneh inšpektorju ne poroča o izvršitvi odločbe (15.a člen).

Z denarno kaznijo najmanj 50.000 tolarjev se kaznuje za prekršek tudi odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

25. člen

Z denarno kaznijo najmanj 750.000 tolarjev se kaznuje za prekršek podjetje, ki v treh dneh od dneva vročitve ne izvrši sklepa inšpektorja (četrti odstavek 20. člena).

Z denarno kaznijo najmanj 80.000 tolarjev se kaznuje za prekršek odgovorna oseba podjetja, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

26. člen

Inšpektorji, ki ob uveljavitvi tega zakona opravljajo delo v organih inšpekcije za delo, postanejo z dnem uveljavitve tega zakona delavci inšpektorata.

Inšpektorat prevzame z dnem uveljavitve tega zakona vso dokumentacijo, arhiv in nedokončane zadeve od dosedanjih organov inšpekcije za delo.

27. člen

Table z nazivi, pečati, štampljke in žigi inšpekcijskih organov za delo se nadomestijo z novimi najkasneje v dveh mesecih od dneva uveljavitve tega zakona. Do zamenjave se uporabljajo dosedanje table, pečati, štampljke in žigi organov inšpekcij za delo.

28. člen

Inšpektor, ki je na dan uveljavitve tega zakona v delovnem razmerju v organih inšpekcije za delo in nima visoke strokovne izobrazbe, si mora v sedmih letih od dneva uveljavitve tega zakona pridobiti visoko strokovno izobrazbo smeri, ki se zahteva za področje, na katerem bo opravljal inšpekcijsko nadzorstvo. S potekom roka iz prejšnjega odstavka inšpektorju, ki si ni pridobil visoke strokovne izobrazbe, ki se zahteva za področje na katerem bo opravljal inšpekcijsko nadzorstvo, preneha delovno razmerje v inšpektoratu.

Določbe prejšnjih odstavkov se ne nanašajo na inšpektorja, ki je na dan uveljavitve tega zakona v delovnem razmerju v organih inšpekcije za delo, ima višjo strokovno izobrazbo ter še največ pet let delovne dobe.

Ne glede na določbe prejšnjih odstavkov lahko, na predlog glavnega inšpektorja za delo, delo inšpektorja izjemoma opravlja tudi delavec z višjo strokovno izobrazbo in opravljenim strokovnim izpitom za inšpektorja za delo, če do uveljavitve tega zakona opravlja delo inšpektorja najmanj deset let.

29. člen

Inšpektorat nadaljuje delo v prostorih in s sredstvi, ki so jih doslej uporabljali organi inšpekcije za delo.

Sredstva iz prejšnjega odstavka se po stanju na dan 31. 12. 1993 prenesejo na Republiko Slovenijo. Obveznosti republike glede odplačila teh sredstev lokalnim skupnostim se uredijo s pogodbo, ki jo skleneta republika in lokalna skupnost.

O najemu ali odkupu prostorov iz prvega odstavka tega člena skleneta republika in lokalna skupnost pogodbo.

30. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati določbe IV. poglavja zakona o varstvu pri delu, razen določb 53. in 54. člena (Uradni list SRS, št. 32/74, 16/80, 25/86), ki se nanašajo na inšpekcijo za delo ter XIII. poglavje zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 14/90, 5/91 in 71/93), ki ureja nadzorstvo inšpekcije dela.

31. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

(Objavljeno 30.6.1994)
